

Pleidooi voor mededogen

Eddy Van Tilt, De schaduw van de verlichting. De westerse worsteling met welzijn, 2014, Kapellen, Pelckmans, 404 p.

Half november vond in Leuven een actie plaats tegen het mogelijk afschaffen van het stelsel van de werkervaring. In dit stelsel worden langdurig werklozen 'opgevestigd'. Ze krijgen een werkcontract van een jaar en worden intens begeleid: ze krijgen een technische opleiding en de arbeidshouding wordt indien nodig bijgestuurd. Dit alles terwijl ze aan het werk zijn. Het doel is doorstromen naar een reguliere job. De Minister van Werk, dhr. Muyters, vindt het systeem te duur en te lang duren. Wie wil weten hoe het komt dat Vlaamse of federale ministers, gelegitimeerd door hun kiesresultaten en dus door de samenleving, tot deze en soortgelijke beslissingen komen (denk aan de kunstsector, de sociale economie, ...), kan terecht in *De schaduw van de verlichting* van Eddy Van Tilt. Niet omdat de auteur het heeft over deze actualiteiten. Wel omdat hij dieper graaft in de maatschappelijke evoluties van de afgelopen decennia. Wat hij op het spoor komt, wisten we wellicht al als we zelf even nadachten. De sterkte van het boek bestaat er echter in dat het woorden geeft aan sluimerende gevoelens en een kader biedt waardoor feiten een breder en samenhangend perspectief krijgen.

We zijn, aldus Van Tilt, aanbeland in een cultuur die het belang van de rationaliteit schromelijk is gaan overdrijven. Een rationaliteit die geleid heeft tot ontiegelijk veel goederen en goeds (denk maar aan de *Verklaring van de Rechten van de Mens*). Maar de rede heeft haar beperkingen. Wanneer bijvoorbeeld in het welzijnswerk kwaliteit enkel nog kwantitatief uit te drukken zou zijn, dan wordt een drempel overschreden. *'The madman is not the man who has lost his reason. The madman is the man who has lost everything except his reason'* (Chesterton). Wanneer rationaliteit

de overhand krijgt, verdwijnen mededogen en mildheid. Dan wordt de gevluchte en ongeschoolde Iraakees die wil werken voor zijn gezin hier en zijn familie ginder, maar geen werk vindt, naar een cursus Nederlands voor anderstaligen gestuurd. En als 120 lesuren later dat Nederlands nog steeds niet volstaat voor de doorsnee Vlaamse werkgever, dan ligt het probleem bij die individuele werkloze die dan wel niet voldoende zijn best zal gedaan hebben zeker!

Om welzijn, geluk en moraliteit beter te verankeren, en uiteindelijk dus ook de overleving van de planeet beter te waarborgen zullen we meer nodig hebben dan rationaliteit, aldus weer Van Tilt. Betrokkenheid, creativiteit, relationaliteit zijn de termen die dan naar boven komen. De auteur was heel zijn beroepsleven lang als welzijnswerker verbonden aan Oikonde. 'Gans mijn professionele carrière is een grote illustratie geweest van het belang van zingeving voor de gezondheid en het geluk van mensen, terwijl de professionele hulpverlening – ik kan het niet anders uitdrukken – daar nauwelijks nog oog voor heeft' (p. 179).

De oplossing voor ons huidig cultureel, maatschappelijk deficit is niet te vinden in méér rationaliteit. 'De generaties van vandaag en morgen worden nog altijd wel ingeleid in het materialisme, het individualisme en het controlisme. (...) Onwillekeurig worden zij met woorden als 'inleveren' en 'minder' en 'recessie' geconfronteerd. Of zij het nu willen of niet: zij komen opnieuw te weten van soberheid en menselijke kwetsbaarheid en afhankelijkheid, en hebben van de weeromstuit al direct veel minder last van superioriteitsgevoelens. (...) Onwillekeurig stoten zij op andere waarden. Een gezond evenwicht vinden tussen welvaart en welzijn, tussen individualiteit en betrokkenheid, tussen 'beheersen wat kan' en 'aanvaarden wat moet' is de zoektocht waar ze volop inzitten en hun down to earth invulling

van 'de leefbare samenleving' die ze zich opnieuw aan het eigen maken zijn' (p. 395). Dat daarvoor engagement – op vele vlakken – nodig zal zijn en dat dit belangrijke politieke consequenties heeft, werkt Van Tilt niet uit in zijn boek. Het is aan anderen om verder te 'boeren' op basis van zijn diepgaand en breedvarend werk. Iets wat in deze legislatuur overduidelijk bijzonder actueel zal worden.

Jos Vandikkelen, sociaal ondernemer